

Ocak 2005

**TÜRK KÜTÜPHANECİLER
DERNEĞİ**

İSTANBUL ŞUBESİ'NDEN HABERLER

MERHABA,

Bülten'i yayınlamaya çok uzun bir süre ara vermek zorunda kaldık ama tekrar sizlerle olduğumuz için mutluyuz. Bundan sonra sadece haber amaçlı olarak sizlerle daha sık buluşarak paylaşımlarımızı size yansıtmayı istiyoruz.

Bültenimizin bu sayısında; Kuleli Askeri Lisesi Kütüphane Müdürü Sayın Öğr.Bnb. Bekir Tosun'un "Müzelerde Kütüphane Hizmetleri" isimli makalesini okuyacaksınız. Müze kütüphaneleri ve hizmetleri konusunda detaylı bilgiler bulacağınız bu yazıda "Askeri Müze Kütüphanesi"nin hizmetleri ve kütüphane uygulamaları değerlendirilmiştir. Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi'nden Sayın Berrin Küçükcan'ın "33. Liber Yıllık Genel Konferansı" ile ilgili izlenimlerini anlattığı ikinci makalemizde ise konferansın içeriği ile ilgili ayrıntılı bilgiler bulacaksınız.

Büyük çabalar sonucu nihayet Genel Merkez adına küçük bir yarı bodrum daire satın alınmış ve bu daire Şubemize tahsis edilmiştir. Bu dairenin satın alımı için her türlü maddi ve manevi desteği veren başta hocamız Sayın Prof. Dr. Jale Baysal ve Leman Şenalp olmak üzere siz değerli meslektaşlarımıza ve tüm üyelerimize çok teşekkür ediyoruz. Bu dairenin tamir ve bakım işlerini yine sizlerin katkısıyla biran önce tamamlamak arzusundayız.

Şubemiz 2004 yılı içerisinde basımını gerçekleştirdiği dört yeni yayınlı mesleki literatürümüze katkıda bulunmuştur. Bu yayınlarımızı zevkle okuyacağınızı tahmin ediyor ve siparişlerinizi bekliyoruz.

TÜRDAV'ın değerli katkılarıyla hazırlanan 2005 yılı ajandalarımız aidatlarını düzenli olarak ödeyen üyelerimize gönderilmeye başlanmıştır. Bu vesile ile bütün üyelerimizi 2005 yılı aidatlarını ödemeye davet ediyoruz.

Güssün Güneş

DUYURULAR

- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölüm Başkanlığından emekli olan Sayın Prof. Dr. Aysel Yontar'a yeni yaşamında ve işinde (kendisi Kıbrıs Yakın Doğu Üniversitesi'nde Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü kurma çalışmalarını yürütmektedir) mutluluklar ve başarılar diliyoruz. Bölüm başkanlığına seçilen Sayın Prof. Dr. Ayşe Üstün'ü de yeni görevinden dolayı kutluyoruz.
- Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi'nin yayınlamış olduğu dört yeni eseri sizlere duyurmak istiyoruz. PULMAN İlkeleri El Kitabı (Halk Kütüphaneleri İçin Kılavuz), "40. Kütüphane Haftası Bildirileri", "Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri" ve "Aysel Yontar Armağanı" isimli yayınlardır. Bu eserlerin basılmasındaki her türlü desteklerinden dolayı Açık Toplum Enstitüsü'ne, Pandora Yayınevi'ne ve TÜRDAV'a çok teşekkür ediyoruz. Kitap siparişlerinizi nelbirlik@ku.edu.tr e iletebilirsiniz.
- **41. Kütüphane Haftası bu yıl** 28 Mart-3 Nisan 2005 tarihlerinde kutlanacaktır. Toplantı ile ilgili ayrıntılı bilgileri web sayfamızdan takip edebilirsiniz.
- **ALA Yıllık Konferansı**, 23-29-Haziran 2005 tarihlerinde Amerika'nın Chiago şehrinde yapılacaktır. Toplantı ile ilgili ayrıntılı bilgilere <http://www.ala.org/ala/eventsandconferencesb/annual/2005a/registration.htm> 'den ulaşılabilir.
- **34. LIBER Konferansı**, 5-8 Temmuz tarihlerinde Rijksuniversiteit Groningen Kütüphanesi'nde Hollanda da "*Strategic choices: current thinking*" isimli temayla yapılacaktır.. Toplantı ile ilgili ayrıntılı bilgilere <http://www.kb.dk/liber/conf/2005/index.htm> 'den ulaşılabilir.
- **71. IFLA Konferansı**, 14-18 Ağustos tarihlerinde Norveç'in Oslo şehrinde yapılacaktır. Toplantı ile ilgili ayrıntılı bilgilere <http://www.ifla.org/IV/ifla71/index.htm> 'den ulaşılabilir.
- 2005 yılı üyelik aidatlarımız 20 YTL olarak belirlenmiştir. Üyelerimizin aidatlarını Yapı Kredi Bankası Beyoğlu Şubesi 1561497-9 no'lu YTL hesabına yatırmaları önemle rica olunur.

Bültende yayınlanması istenilen yazılar editör adına ggunes@ku.edu.tr adresine gönderilmelidir. Yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Yazılar Bülten'in ve yazarlarının ismi belirtilerek kullanılabilir.

İletişim Adreslerimiz:

Web: <http://www.istanbul.kutuphaneci.org.tr/>

e-posta: dbayir@ku.edu.tr

Posta: Didar Bayır –Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi

Rumelifeneri Yolu 34450 Sarıyer/ İstanbul

MÜZELERDE KÜTÜPHANE HİZMETLERİ

Öğr.Bnb.Bekir Tosun *

Giriş

Müze kütüphanelerinin sahip oldukları koleksiyon ve bu koleksiyonun depolanması ve erişim sistemleri açısından değerlendirilmesi:

Kütüphaneleri; Araştırma kütüphaneleri, okul kütüphaneleri, üniversite kütüphaneleri, çocuk kütüphaneleri, halk kütüphaneleri, ulusal kütüphaneler ve özel konu kütüphaneleri olarak sınıflandırmak yaygın bir anlayıştır.

Bu sınıflandırma; kütüphanelerin hizmet verdikleri okuyucu kitlesi, sahip oldukları koleksiyon ve verdikleri hizmet türleri kriter alınarak yapılmıştır.

Yukarıda sayılan kütüphane türlerinin hemen hemen hepsinin, okuyucuları, öğretim durumu, yaş durumu ve buna bağlı olarak beklentileri de farklıdır.

Kütüphane koleksiyonları oluşturulurken veya daha sonraki dönemlerde güncelleştirilip, zenginleştirilirken, kütüphanenin özelliği dikkate alınarak okuyucuların istekleri, öğrenim düzeyleri, yaş ve cinsiyet durumları ile okuyucuların ilgi alanları dikkate alınarak koleksiyona girer yapılır.

Müze kütüphanelerini tür olarak; Araştırma kütüphaneleri içerisinde sınıflandırmak yanlış olmaz. Fakat müze kütüphanelerini özel konu kütüphaneleri olarak değerlendirmek daha doğru olur. Çünkü her müze, sahip olduğu koleksiyonu konu alan ve müze salonlarında sergilenen eserleri aydınlatıcı bilgi kaynaklarını derlemek durumundadır. Örnek verecek olursak, Askeri Müze; Askeri kültür varlıklarını, dolayısıyla, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tarihte kullandığı silah araç ve gereçleri, Ordu'da kullanılan üniformalar, nişan ve madalyalar, rütbe sınıf ve işaretleri, Türk ordusunun katıldığı savaşlar ve kazandığı zaferler, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yetiştirdiği ünlü komutanlar, devlet adamları, şair, ozan, yazar ve sanatkarları konu alan bilgi kaynaklarını derler. Derlenen bu malzemelerin bir çoğu modern metotlar ile müze sergi salonlarında sergilenmektedir. Müzeyi görmeye gelen ziyaretçi gezi sırasında sergide dikkatini çeken bir obje hakkında daha detaylı bilgiye gereksinim duyabilir. Bu bilgi ihtiyacı doğal olarak müze kütüphanesi tarafından karşılanacaktır. Gereksinimin karşılanabilmesi

* Kuleli Askeri Lisesi Kütüphanesi Müdürü,

için, müze kütüphane koleksiyonu; müzenin misyon ve vizyonu göz önünde bulundurularak, müze elemanlarının bilgi kaynağı gereksinimleri ile dışarıdan gelen araştırmacıların geçmiş yıllarda yaptıkları müracaat istatistiklerinden yararlanarak koleksiyon zenginleştirilmeye çalışılacaktır.

Askeri Müze Kütüphanesi; Askeri kültür varlıkları ile ilgili bilgi kaynaklarını derlerken, Deniz Müzesi; deniz savaşları, ünlü denizciler, deniz taşıtları, deniz araçları, bunların maketleri, vb. konulara ağırlık verecektir.

Mevlana müzesi; Mevlana'nın yaşadığı çağda kullanılan kıyafetler, el aletleri, motifler, o dönemin ünlü şair ve ozanları, yazarları, devlet adamlarıyla Mevlana'yı konu alan kitapları derlemeye çalışacak ki; Mevlana daha iyi anlaşılabilir ve Mevlana müzesine gelen ziyaretçilerden gelebilecek sorular yanıtlanabilir, bilgi gereksinimleri karşılanabilir.

Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi müze kütüphaneleri, araştırma kütüphaneleri kimliklerinin yanında aynı zamanda özel konu kütüphanesi özelliklerindeki taşımaktadır. Öyle ise denilebilir ki; müze kütüphaneleri sahip oldukları koleksiyonun içeriği bakımından diğer kütüphane türlerinden ayrılırlar.

Müze kütüphane koleksiyonları nicelik ve tür olarak da diğer kütüphanelerden farklılık gösterirler. Bir okul kütüphanesi; müfredat programını destekleyen yardımcı yayınları öğrencilerin öğrenim yaş ve cinsiyet özelliklerine hitap eden kitapları ve çoğunluk ile macera romanlarını, güncel kitapları, dergi ve gazeteleri koleksiyonlarında bulundururken, halk kütüphaneleri, 7 den 70'e tüm il halkın bilgi gereksinimlerini göz önünde bulundurmak ve kurulu bulunduğu ilin tarihi, kültürü, yetiştirdiği ünlü isimleri konu alan kitaplara öncelik vermek durumundadır. Görülüyor ki kütüphane koleksiyonları hizmet verdikleri okuyucu kitlesinin özelliklerine göre şekillenmektedir.

Müze kütüphaneleri dışında kalan tüm kütüphanelerde kitap, süreli yayın, gazete, cd'ler, kaset gibi güncel kaynaklara ağırlık verilirken, müze kütüphaneleri, dün ile bugünü buluşturan, tarihle günümüz arasında köprü kuran, bir anlamda tarihin vitrinlendiği yer olma özelliklerini koleksiyonlarına da yansıtırlar.

Müze kütüphane koleksiyonları; kitap, dergi, gazete ve cd'lerin yanında, yazma eser, resim, fotoğraf, hat levha, berat, ferman, salname, plan pafta, harita gibi bilgi kaynaklarını da sahip olabilirler. Bu durum eserlerin depolanma ve koruma şartları için uygun ortamın sağlanmasını zorunlu kılmaktadır.

MÜZE KÜTÜPHANE KOLEKSİYONUNUN SAKLANMASI

Kütüphane sahip olduğu tüm koleksiyon içerisinde 38% gibi bir ağırlık teşkil eden tarihi özelliklere sahip eserler, fiziki özellikleri bakımından diğer kütüphane materyallerinden farklılık gösterirler.

Birçoğu bağış olarak koleksiyona katılan, şehidin cebinden çıkan ve halen o kutsal kanı üzerinde bulunduran ve gelecek nesillere ulaştırmak üzere emanet edilen bu tür eserlerin depolanma ve korunma şartları özel koşullar gerektirmektedir.

Yazma eserlerde kullanılan kağıtların aharlı olması ve ahar maddesinin yumurta akı, hayvan ödü, tutkal gibi organik maddeler içermesi, kullanılan mürekkepte demir tozu ve asit gibi maddelerin bulunması, bu tür eserlerin belli bir nem ve sıcaklık değerlerinde saklanmasını, buldukları ortamın standart değerlerde sabitlenerek iklimlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu sağlıklı ortam sağlanamaz ise; Nemden dolayı mantarlaşma, tozdan dolayı haşerelerin üremesi, yüksek sıcaklıktan dolayı kırılma ve ufalanma gibi hiç arzu edilmeyen olaylar ile karşılaşılacak eserler kaybedilebilir. Resim Tabloları içinde keza durum aynı olup, yüksek nem dolayısıyla tabloda kullanılan boyanın kabarması ya da yüksek sıcaklık nedeniyle kuruma, güneş ışığına maruz kalması dolayısıyla renklerde solma ve deformasyon olabilir.

İstanbul; coğrafi konum ve iklim özellikleri bakımından yüksek nem içermektedir. Ve bağıl nemin zaman zaman %85e çıktığı tespit edilmiştir. Bu durum eserlerin depolanma ve korunma şartları için uygun ortamın sağlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı Kütüphanesi’de bu eserler için sağlanan ortam örnek seviyede olup bu eserlerin bulunduğu ortamı tozdan arındırmak için EHT kullanılmak suretiyle sağlıklı ortam sağlanmıştır. Ayrıca kütüphane okuma salonu ve güncel kitapların yer aldığı kitap depoları klima ile iklimlendirilmek suretiyle kontrol altında tutulmaktadır.

ASKERİ MÜZE KOLEKSİYONUNDA BULUNAN ESERLERİN KORUNMASI

Kütüphane koleksiyonu; ısı, ışık, nem toz ve haşerelere karşı yukarıda açıklanan yöntemler ile korumaya alınırken bilinçsiz okuyucudan kaynaklanacak olası kullanıcı hatalarını önleyebilmek için 105 cilt 25.000 yaprak olan el yazmalarının tamamı mikrofilme çekilmiş olup, mikrofilm veya mikrofilm baskısı fotokopi nüshaları kullanıcıya sunulurken orjinal nüshalar kullanıcının yapabileceği, el terlemesi satır çizme not düşme ya da sayfa çıkarma gibi olası kullanıcı hatalarına karşı koymaya alınmıştır.

Müze sergi salonlarında sergilenen en eski tarihli Türk eseri Orhan Bey'e ait miğfer olup 13.yy dan kalmadır. Oysa kütüphane koleksiyonunda yer alan en eski tarihli el yazması; "Macmuat el Mesail fi Hendese" isimli kitap olup 11. yy ait koleksiyonunda yer alan yazmaların bir çoğu 12.yy ve 14.yy'a ait olup birçoğu tek nüshadır.El Bruni'nin "Kitab'ül-Kanuni'l Mesudi fi Ilm El-nüscum" isimli Arapça kitabı bunlardan biri olup sultanı nüsha olarak hazırlanıp devrin sultanı I. Mesud'a sunulmuştur.

Bu kadar değerli olan eserler mikrofilme alınıp, mikrofilmden fotokopi baskıları elde edilmek suretiyle yedeklenip korumaya alınırken aynı zamanda elektro manyetik bantla duyarlı paneller vasıtasıyla materyalleri koruma esasına dayalı çağdaş kütüphane güvenlik sistemi kurularak dış etkenlere, bilinçsiz okuyuculara ve olası zimmet kaybına karşı önlem alınmıştır.

Bugün 56 ülkede 3 milyar civarında kitabın güvenliğinde kullanılan, Türkiye'de birçok özel kütüphaneni yanında, üniversitede kütüphanelerin %90'a varan bölümünü kullanıldığı bu çağdaş kütüphane güvenlik sisteminin kurulma aşamasında güvenlik bantlarında kullanılan yapıştırıcıların analizi yaptırılmıştır, yapımcı firmanın A.B.D ve İtalya'dan getirdiği analiz raporlarıyla yetinilmemiş üniversitelerimizin ilgili bölümlerine numune gönderilerek analiz yaptırılmış ve alınan raporlar doğrultusunda kullanılmaya başlanmıştır.

Yıldız Teknik Üniversitesi Madde Analiz Rapor'nda da belirtildiği gibi özel koleksiyon; sağlıklı ortamlarda depolanarak ve korumaya alınmıştır. Bilgilendirmek amacıyla yazmalar örnek verilmiştir, tablolar ve fotoğraflar içinde aynı şartlar sağlanmış durumdadır.

ASKERİ MÜZE KÜTÜPHANESİNDE VERİLEN KÜTÜPHANE HİZMETLERİ VE KULLANILAN BİLGİ ERİŞİM SİSTEMİ

Askeri müze kütüphanesinde; Müracaat, Yayın Tarama, Fotokopi, Dia, Ödünç verme(Askeri müze personeline), Güncel duyuru hizmetleri verilmektedir.

Kütüphane koleksiyonunda yer alan Resmi Askeri Yayınların tamamı ile kitapların bir bölümünü bilgisayara yüklenmiştir.Resmi Askeri Yayınlar için 'Resmi Askeri Yayınlar Kataloğu' Harita, plan, pafta, çerçveli fotoğraflar ve tabloları gösteren 'Kitap Dışı Materyaller Kataloğu' hazırlanarak yayınlanmıştır. Tüm koleksiyonu içeren "Alfabetik Kitap Adı Kataloğu" ile "Eski Harfli Türkçe (Osmanlıca) Kitap Adı Kataloğu" yayınlanma aşamasındadır. "Yazma Eserler Kataloğu" ile "Askeri Müze Resim Koleksiyonları" daha önceki yıllarda Ar-Ge kısım amirliği tarafından hazırlanarak yayınlanmıştır.

Bütün bu kataloglar vasıtasıyla kütüphane koleksiyonu araştırmacılara açılmış olup, koleksiyon bilgisayar aracılığı ile kontrol edilmektedir. Kitap arama ve ödünç verme hizmetleri bilgisayar tarafından yapılmaktadır.

Bilgisayara yüklenen kitaplara barkot etiketleri basılmakta, okuyuculara barkotlu kütüphane üye kartı verilmek suretiyle, bilgi kaynağı ile okuyucu en kısa zaman biriminde buluşturularak, araştırmacılara zaman kazandırılmaktadır.

ASKERİ MÜZE ARŞİV PROGRAMI

Koleksiyonda bulunan ikonografik malzemelerin tasnif arşivlenmesi ve gereksinim anında ivedilik ile ulaşılabilmesi için araştırma başlatılarak, İstanbul’ da bulunan kütüphane ve dokümantasyon merkezlerinin sahip oldukları sistemler incelenmiştir. Üniversite Kütüphaneleri, IRCICA kütüphanesi, (bu merkez 35.000 adet fotoğraf koleksiyonuna sahiptir) . Süleymaniye kütüphanesi, Toplumsal Tarih Vakfı Kütüphanesi, Sadberk Hanım Müze Kütüphanesi inceleme yapılan kütüphanelerden bazılarıdır.

Bilinen tasnif sistemlerinden DEWEY ve Amerikan Kongre Kütüphane Sistemi, fotoğraf, Dia, maket, heykel, (bunlar hat levha, berat ve fermanlar katılabilir) gibi ikonografik malzemelerin tasnif etmede yetersiz kalmaktadır. Ülkemizde bu tür malzemeler için geliştirilmiş bir tasnif sistemi ve thesarus da bulunmaktadır. İstanbul Üniversitesi Arşivcilik Bölüm Başkanlığı ile işbirliği yapılarak, Fransız Kültür Bakanlığı’nca yapılmış olan “İkonografik Thesarus” Türkçe’ye uyarlanarak geliştirilmiştir.

Koleksiyonda bulunan ikonografik malzemelerin (fotoğraf, fia, tablo, hat levha ve fermanların) tasnif edildikten sonra dijital ortamda saklanması ve sanal ortamda erişim imkanı sağlanabilmesi için arşiv programı tasarlanmıştır. Bu program visual basic ve Microsoft Access kullanılarak geliştirilmiştir ve bilinen en kapsamlı arşiv sistemi ortaya çıkmıştır. Bu program koleksiyonda bulunan, fotoğraf, tablo veya bir hat levha, dijital kamera ya da tarayıcı vasıtasıyla yüksek çözünürlükte taranarak dijital ortama aktarılma esasına dayanmaktadır. Arşiv programına aktarılan obje, asitsiz ortamda korumaya alınırken, dijital ortamda bulunan kopya;

*Fotoğrafın adı, *Fotoğrafı çeken, *Bilgisayara tab eden, *Çekildiği tarih/yada dönem, *Çekildiği yer, *Konusu, *Türü, *Renkli/ siyah beyaz, *Anahtar kelime, *Thesaurus numarası gibi değişik parametreler ile çapraz sorgulamaya tutularak aranabilmektedir. Sorgulama sonucu bulunan obje ekrana gelmekte, ekranda büyütülüp küçültülebilmekte, disket, Cd ya da metin olarak bilgisayar çıktısı

alınabilmektedir. Yukarıda sıralı tüm parametrelerde gruplandırabilmekle çapraz indekslemeye olanak sağlamakta ve basılı toplu katalog sunabilmektedir.

Müze kütüphaneleri sahip oldukları koleksiyonların içeriği ve türü bakımından diğer kütüphane türlerinden farklılık gösterdiği ve bu farkların neler olduğu kısaca açıklanmıştır. Müze kütüphaneleri, kullanıcıları itibariyle de diğer kütüphane türünden ayrılırlar. Müze kütüphanelerini kullanan araştırmacılar belli bir yaş ve öğrenim seviyesinin üzerinde bulunan ne aradığını bilen, kapsamlı bilgiye ihtiyaç duyan araştırmacılardır. Genelde üniversite bitirme tezi, yüksek lisans ve doktora öğrencileri ya da profesyonel araştırmacılar ve ticari firmalar adına iş yapan yapımcılar olarak sınıflandırılabilir. Bu araştırmacılar genelde; spesifik konular üzerinde çalışırlar ve deyim yerinde ise konunun ‘ıçığı-bıçığı’ çıkarırcasına bilgi ararlar. Bu bilgi gereksiniminin karşılanabilmesi için; kütüphane bilgi arama ve erişim sistemlerinin yeterli kapasitede olması ve araştırmacıları yılgınlığa düşürüp ‘öf aman’ dedirtmemesi gerekir. Müze kütüphaneleri bu tür bilgi gereksinimlerini karşılayabildikleri oranda; müzelerin eğitim işlevini amacına ulaşmasına katkı sağlar.

33.LIBER YILLIK GENEL KONFERANSI

(29 Haziran – 2 Temmuz 2004)

Berrin Küçükcan*

LIBER’in (The Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche) 33. yıllık genel konferansı bu yıl Rusya’nın St.Petersburg şehrinde yapılmıştır. Toplantının bu yılki ana konusu (Avrupa Topluluğu’na girmeye çalışan Rusya’ya oldukça uyan) “Avrupa’ya Uyum! Eski Sınırdışlığa Karşı Yeni Ortaklık” idi. 29 Avrupa ülkesinin yanısıra, İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri’nden de katılımcıların bulunduğu konferansta toplam 205 kişi biraraya gelme şansı bulmuştu. Toplantıda Türkiye’yi Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi Müdürü Sn. Hilmi Çelik, Koç Üniversitesi Kütüphanesi Müdürü Sn. Didar Bayır ve Satınalma Kütüphanecisi Sn.Berrin Küçükcan temsil etti. Rusya Milli Kütüphanesi Nadir Eserler Binası’nda başlayan oturumlar ikinci günden sonra şehrin bir başka yerindeki yeni binasında devam etti.

Üç gün süresince 38 konuşmacı tarafından 26 adet bildiri sunuldu. Tartışılan başlıca konular; sayısal ortamda bilimsel yayınları derleme ve paylaşım, kütüphaneci ve kullanıcı eğitimi, lisans anlaşmaları,

* Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi

materyal koruma - yenileme ve telif haklarıydı. Bildirilerin tam metnine erişim olasılığı olmadığı için aşağıda önemli olanları özetlenmeye çalışılmıştır:

LIBER dönem başkanı Erland Kolding Nielsen (Danimarka)'ın açılış konuşmasını izleyen oturumda “Açık Erişim” ve bu konuda çeşitli ülkelerdeki girişimler tartışıldı. İsveç'teki Lund Üniversitesi'nin önderliğinde kurulan DOAJ (Directory of Open Access Journals)'ın ücretsiz ve ambargosuz olarak erişilen 1231 hakemli bilimsel dergi içerdiğinden bahsedildi. Bütçesi OSI (Open Societ Institute)'ün enformasyon programı çerçevesinde sağlanan ve SPARC (The Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition) tarafından desteklenen bu kuruluş kar amacı gütmeyen bir sektörel gelişim olarak tanıtıldı. İkinci günkü bildirilerde ise, yayıncı tekeli kırılmaya yönelik olarak üretilen alt çözümler anlatıldı. Sherpa'nın (Securing a Hybrid Environment for Research Preservation and Access) (Sloganı:...assisting scholarly communication) bilimsel iletişim ve yayıncılığın geleceği ile ilgili konulara destek veren ve yatırım yapan bir kuruluş olduğundan bahsedildi. Bütçesi JISC (The Joint Information Systems Committee ve CURL (Consortium of University Research Library) tarafından sağlanan bu kuruluş Nottingham Üniversitesi bünyesinde. Tüm bu etkinliklerde kütüphanecinin rolü; kurumsal bilgiyi yönetmek, yayının aşamalarını bilmek ve bilimsel iletişim stratejilerinde liderlik yapmak olmalıdır denildi. SHERPA projesi yöneticisine göre, kütüphanecinin rolünün sanal çevreye uyumu geliştiren araştırmalar ile desteklenmesi gerekir ve gelecekte kütüphanecinin rolü yeryüzündeki araştırmacılar arasında bilgi aktarımını ve erişimini kolaylaştırmak olmalıdır.

Amsterdam Üniversitesi'nde başlatılan “Digital Academic Repository” projesi tanıtılarak, her öğretim üyesinin kendi yayınından bir adedini buraya verdiği; elektronik ortama aktarılan ve düzenli olarak güncellenen bu yayınların tüm dünyadaki araştırmacıların hizmetine sunulduğu anlatıldı.

Bu oturumda sunulan bildirilerde geçen konular hakkında aşağıdaki web sayfalarından bilgi alınabilir :

<http://www.doaj.org>

<http://www.eprints.org>

<http://software.eprints.org/archives.php>

<http://sherpa.ac.uk>

http://uba.uva.nl/digital_production_centre

<http://dare.uva.nl/en>

<http://dare.uva.nl/dissertations>

İkinci gün sunulan bildirimlerde de üniversite eğitiminde kütüphanenin rolü, kütüphanecinin ve kullanıcının eğitimi hakkında yeni eğilimlerden söz edildi. Burada özellikle vurgulanan; kütüphanecilerin pedagojik bilgiye sahip olmalarının gereği, stratejik işbirliğinin son yıllardaki atağı, kütüphanenin sanal ortamda öğrenmenin (uzaktan algılama yöntemi) neresinde olacağı idi. Bildiriye göre kütüphanecilik eğitiminde mesleki bilgilerin yanısıra bilgi okuryazarlığı eğitimi birlikte verilmeli ve kütüphaneci eğitim komitesinin üyesi olmalıdır.

Danimarka temsilcisi ise ülkesinde Kültür Bakanlığı'nın başlattığı arşiv, müze ve kütüphanelerde bulunan ulusal kültür mirasını koruma amaçlı “çapraz-alan stratejisi”ni anlattı. “Bu projeye bu ismin verilmesinin nedeni elektronik/sayısal materyalere İnternet, radyo ve televizyon materyallerinin de dahil olmasıdır” denildi. Bu proje kapsamında her bir fiziksel materyalin elektronik kaydı oluşturulduğundan bahsedilmiştir. Hollanda ulusal arşivleri için “Deltaplan” adı verilen bir proje geliştirilerek, 22 devlet müzesi ve 12 devlet arşivinde bulunan ve şimdiye kadar ihmal edilmiş kültür miraslarını koruma, temizleme ve kataloglama işlemlerine başlandığı anlatılmıştır. Projede yenilemeden (restorasyon) çok, etkin koruma (prezervasyon) yeğlenmiştir. Harvard Üniversitesi temsilcisi ise sayısal ortamdaki arşivlemenin diğer geleneksel arşivleme yöntemlerine oranla daha karmaşık ve pahalı bir iş olduğundan yola çıkarak karşılaştırmalı bir maliyet hesabı sundu. Bu proje ile ilgili ayrıntılı bilgi <http://preserve.harvard.edu/> web sayfasından sağlanabilir. Son oturumlarda da kütüphaneler ve telif hakları ilişkisinden bahsedildi. Bazı ülkelerin yasalarının konsorsiyum kurmak ya da katılmak konusunda sıkıntı yarattığı vurgulandı.

Bu etkinliklerin yanısıra şehirdeki önemli kütüphaneleri gezmek de yararlı oldu. Örneğin açılışın yapıldığı Shuvalovsky Sarayı şu anda **Rusya Milli Kütüphanesi**'nin nadir eserler binası olarak kullanılmaktadır. 1795-1810 yılları arasında yapılan bina Rus Kraliyet Kütüphanesi adını uzun yıllar taşımış, birkaç değişiklikten sonra 1992'den beri Milli Kütüphane adı ile anılmaya başlanmıştır. Dünyanın 3 büyük müzesinden biri olan Hermitage Müzesi'nin kitapları, Voltaire ve Diderot'un kişisel dermeleri ile zenginleşen kütüphane, 600 cilt inkunabeli de bünyesinde barındırıyor. Rusya'nın en zengin yazma kütüphanesi olan kütüphanede en eski Rusça yazma olan 1056 tarihli “The Ostromir Gospel” (İncil), 10.yy'da Trabzon'da yazılmış Yunanca “The Gospel of Trebizond”, yine 10.yy'a ait Mısır papirusları ve 12.yy'a ait bir Kur'an da bulunuyor. Bahse değer diğer kütüphaneler ise **Rusya Bilimler Akademisi Kütüphanesi** ve **St.Petersburg Devlet Üniversitesi Bilim Kütüphanesi** idi. Rus tarihinde özel bir yeri olan Çar I. Petro'nun 1724'te kurduğu üniversitenin yaklaşık 1000 kitaplık çekirdek dermesi bugün 6.7 milyon cilde ulaşmıştır. Ayrıca çeşitli Avrupa dillerinde yazılmış 1038 ve

Doğu dillerinde yazılmış 55 bin yazma kütüphanenin dermesini tüm dünyada saygın bir yere getirmiştir.

Rusya'daki kütüphaneler hala kart kataloglar kullanıyorlar, ancak elektronik veri tabanlarına üyeler. İnternet kullanımını konusunda da ciddi bir sıkıntı yaşadıkları görüldü. Ülkenin içerisinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar maalesef kütüphanelere de yansımıştı. Organizasyon açısından pek çok eksikliğin olmasına rağmen, batı dünyası tarafından fazla bilinmeyen bu ülkenin kütüphanelerini görmek, bilime, okumaya ve kitaba verdikleri tarihten gelen önemi anlamak, halkın kalabalık toplu taşıma araçlarında bile sürdürdüğü okuma alışkanlıklarını farketmek bizler için güzel bir deneyim oldu.

YENİ YAYINLARIMIZ

- **PULMAN İlkeleri El Kitabı (Halk Kütüphaneleri İçin Kılavuz)**

28 dile çevrilen ve PULMAN-XT Projesi'nin en önemli ürünlerinden biri olan bu kitabın çevirisini Koç Üniversitesi Kütüphanesi'nde çalışan bir grup kütüphaneci gönüllü olarak yapmış ve çeviri editörlüğünü Sayın Selma Aslan yine gönüllü olarak üstlenmiştir. Bu arkadaşlarımıza ve Sayın Selma Aslan'a emekleri için bir kez daha teşekkür ederiz. Bu eser, halk kütüphanelerimize ücretsiz olarak dağıtılacaktır. Bu kitap:

"... halk kütüphanelerinin bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde karşı karşıya oldukları sorunların neler olduğunu saptayan, bu sorunların üstesinden gelinebilmesi ve bilgi toplumuna dönüşümde etkin bir rol oynayabilmeleri için iyi uygulama ilkelerini belirleyen, örnekleyen ve geleceğe ilişkin öngörüler sunan temel bir kaynaktır. Avrupa ülkelerinden çok sayıda konu uzmanı tarafından hazırlanmıştır. Halk kütüphaneleri çalışanları ve belge ve bilgi yönetimi bölümleri öğrencileri yanında, politika belirleyicilerin ve bilgi hizmetleri konusunda mevcut durumla ilgili olarak bilgi edinmek isteyen herkesin yararlanabileceği niteliktedir."

- **40. Kütüphane Haftası Bildirileri**

Bu yıl kırkıncısını kutladığımız için ayrı bir önem taşıyan Kütüphane Haftası'nda yapılan açılış konuşmaları ve sunulan bildiriler, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Ümit Konya tarafından yayına hazırlanarak, kitap haline getirilmiştir.

Kitapta "Kütüphane Kaynak ve Hizmetlerinin Tanıtılması Sempozyumu"nda sunulan bildirilerin yanı sıra, "Türkiye'de Müzik Kütüphaneleri ve Müzik Kütüphaneciliği" konulu Panel'de sunulan bildiriler ve aşağıda sıralanan konferans metinleri yer almaktadır:

-Dr. Hidayet Nuhoglu " Nadir Eserler"

-Prof. Dr. Ayşe Üstün "21. Yüzyılda Halk Kütüphaneciliğinde Yeni Gelişmeler"

-Nail Bayraktar "Kütüphanelerden İzdüşümler"

-Prof. Dr. Nilüfer Tuncer "İnternet'e Karşı Kitap"

-Aylin Beşiryan "Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi'nde 19. Yüzyıl Osmanlı Tarih Yazımına Işık Tutabilecek Batılı Kaynaklardan Seçmeler"

-Umure Ur "KKTC Milli Kutuphane ve Üniversite Kütüphanelerinin Derme ve Kullanıcı İlişkisi"

• **Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri**

Orijinali 2001'de IFLA tarafından yayınlanmış olan bu eser dilimize Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Bülent Yılmaz tarafından kazandırıldı.

Kendisinin sözleriyle bu yayını:

"... başlıca üç nedenle Türkçe literatüre kazandırma gereğini duyduk. İlki; IFLA'nın bu alanda uluslararası otorite bir kuruluş niteliği taşıması ve dolayısıyla çevirisini yaptığımız yayının güvenilirlik düzeyinin yüksek olmasıdır. İkinci neden, IFLA'nın, genelde, bütün ülkeler için varlığı kabul edilen ve alanımızdaki belirli sorunların çözümüne yardımcı olabilecek yayınlar yapma ilkesinin bu yayın için de büyük ölçüde geçerli olması olarak özetlenebilir. Son olarak, elinizdeki yapıtın belirli bir ülke için değil bütün ülkeler için rehber olma ve sorunlara ilkesel düzeyde evrensel bir çerçeve çizme amaç ve çabası üçüncü gerekçeyi oluşturmuştur."

• **Aysel Yontar Armağanı**

Doç. Dr. Bekir Kemal Ataman ve Yard. Doç. Dr. Mesut Yalvaç tarafından yayına hazırlanan bu kitap, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölüm Başkanlığından emekli olan Sayın Prof. Dr. Aysel Yontar'a armağan edilmiştir.

Kitapta yer alan yazılar İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin öğretim üyeleri tarafından aşağıdaki konularda hazırlanmıştır:

- Üniversite reformu (1933)
- Basılı dergiden elektronik dergiye geçiş
- Elektronik kitaplar
- Elektronik yayıncılık
- Arşive ve kütüphanelerde sayısallaştırma
- Elektronik belgeler
- Arşivcilik yeni bilgi depolama araçları
- Arşivcilikte etik

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nün yeni başkanı Prof. Dr. Ayşe Üstün'ün sunuş yazısında yer verdiği şu sözler dikkat çekicidir:

“Prof. Dr. Aysel Yontar'ın ulusal ve uluslar arası düzeyde bilime ve bilgi hizmetleri alanına verdiği katkının boyutları son derece geniştir. Yurt içinde ve dışında, her zaman alanını engin bir görev bilinci içinde temsil etmesini bilmiştir.

Bilgi hizmetleri alanında ister akademisyen olsun, ister uygulayıcı, hemen herkeste mutlaka ondan aldığı bir esin kaynağı vardır. Bu bağlamda bu Armağan Kitabı'nda yer alan tüm yazılarda onun akislerinin bulunacağı bir gerçektir. Çünkü burada yer alan yazarların, yaşamlarının herhangi bir anında, herhangi bir biçimde aynı aydınlık yolda onunla buluşmuş oldukları bir gerçektir.”